

บทที่ 5

บทสรุป การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานการวิจัย กลุ่มประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ซึ่งจะนำมากล่าวตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 5 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานในฐานะกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรกลางทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมในอำเภอ ของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน
3. เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานที่มีขนาดแตกต่างกัน
4. เพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษาที่แตกต่างกัน
5. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้

ประชากรที่ศึกษา

ประชากรที่ให้ข้อมูลเพื่อการวิจัย คือ ศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 141 คน ซึ่งเป็นทั้งประชากรเป้าหมาย และประชากรที่ให้ข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ เพื่อถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ขนาดของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอและเขตการศึกษาที่ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานอยู่

ตอนที่ 2 เป็นคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า เพื่อต้องการทราบระดับการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ ภายในงานของขอบข่ายงาน 8 ด้านคือ การจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศ การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา การจัดทำงบประมาณการศึกษา การควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา การติดตามและประเมินผลการศึกษา การสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษา การประสานงานและการดำเนินงานด้านกิจการพิเศษ จำนวน 57 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อต้องการข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหาในการปรับปรุงการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ออกหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยเพื่อขอความอนุเคราะห์จากศึกษาธิการ

จังหวัด ทั้ง 14 จังหวัด คือ ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง พังงา ภูเก็ต ตรัง นครศรีธรรมราช พัทลุง สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ช่วยส่งแบบสอบถามไปยังศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดนั้น เพื่อให้ศึกษาธิการอำเภอตอบแบบสอบถามแล้วส่งกลับไปยังผู้วิจัยทางไปรษณีย์ โดยผู้วิจัยส่งซองปิดแสตมป์ให้ทุกอำเภอ แบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 141 ฉบับ ได้รับคืนมา จำนวน 141 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.0

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป

โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 คัดเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จัดหมวดหมู่ตามลักษณะตัวแปรอิสระ แล้วหาค่าร้อยละ
2. แบบสอบถามตอนที่ 2 กามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ จากการตอบแบบสอบถามของศึกษาธิการอำเภอ แล้วนำข้อมูลไปดำเนินการวิเคราะห์ดังนี้

2.1 ทดสอบสมมติฐานหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (s) การปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ เป็นรายชื่อ รายด้าน และโดยส่วนรวม

2.2 ทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ทั้ง 8 ด้าน ตามตัวแปรอิสระ โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{x})

3. แบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับการเสนอปัญหาที่มีต่อการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ พร้อมแนวทางแก้ไขปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้โดยการรวบรวมข้อเสนอนั้น ปัญหา และแนวทางแก้ไข ปัญหาในแต่ละด้าน และใช้ค่าความถี่จัดลำดับ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้พอสรุปประเด็นสำคัญได้ดังต่อไปนี้

1. รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพในด้านต่าง ๆ ของศึกษาริการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ซึ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามมีดังนี้

1.1 ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง ปรากฏว่า ศึกษาริการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ส่วนมากมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 56.7 และมีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 43.3

1.2 ขนาดสำนักงานศึกษาริการอำเภอ ปรากฏว่า ศึกษาริการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 141 คน ส่วนมากปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาริการอำเภอขนาดเล็ก จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 73.0 สำหรับศึกษาริการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาริการอำเภอขนาดใหญ่ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0

1.3 เขตการศึกษา ปรากฏว่า ศึกษาริการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ จำนวน 141 คน ส่วนมากปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 3 จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 สำหรับศึกษาริการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 ส่วนศึกษาริการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 4 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 23.4

2. ผลการปฏิบัติงานของศึกษาริการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ พบว่า ศึกษาริการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ปฏิบัติงานโดยภาพรวมระดับการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.59$) และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อในแต่ละด้านแล้ว ปรากฏผลดังนี้

2.1 ด้านการจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศพบว่า ศึกษาริการอำเภอ ปฏิบัติงานในด้านนี้ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ว่า รวบรวมข้อมูลด้าน

การศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ตามแบบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด รวบรวมข้อมูลทั่วไปของอำเภอ เช่น ข้อมูลประชากร สังคม เศรษฐกิจ การปกครอง และการสาธารณสุข เป็นต้น จัดเก็บและรวบรวมข้อมูลไว้เป็นหมวดหมู่ และการจัดทำ วิเคราะห์ดัชนีทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา พบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติ งานในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางเกือบทุกข้อ ยกเว้นข้อที่ว่า กำหนดแผนงาน โครงการ และจัดลำดับความสำคัญของแผนงาน โครงการ ซึ่งอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านการจัดทำงบประมาณ พบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานใน ด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ

2.4 ด้านการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา พบว่า ศึกษาธิการ อำเภอปฏิบัติงานในด้านนี้อยู่ในระดับปานกลางทุกข้อ เช่นเดียวกัน

2.5 ด้านการติดตามและประเมินผล พบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติ งานในด้านนี้โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก ยกเว้นข้อที่ว่า วิเคราะห์แผนงาน โครงการ ในแผนปฏิบัติการประจำปี ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาและกำหนดตัวบ่งชี้เพื่อใช้ ประกอบการตรวจ ติดตาม ประเมินผล ติดตามผลตามแนวปฏิบัติของสถานศึกษา ประจำปี และติดตามผลการใช้งบประมาณตามแผนงาน โครงการ ซึ่งอยู่ในระดับ ปานกลาง

2.6 ด้านการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการศึกษา พบว่า ศึกษาธิการ อำเภอปฏิบัติงานในด้านนี้ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อที่ว่า การจัด ระดมสรรพกำลังและทรัพยากรเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานทางการศึกษา การ ศาสนา และการวัฒนธรรมในอำเภอ จัดกิจกรรมส่งเสริมสนับสนุนการศึกษา การ ศาสนา และการวัฒนธรรม เช่น การกีฬา คุณธรรม จริยธรรม การแนะแนวการ ศึกษาและอาชีพ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในระดับมาก

2.7 ด้านการประสานงาน พบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานในด้านนี้ อยู่ในระดับมากทุกข้อ

2.8 ด้านการดำเนินงานด้านกิจการพิเศษ พบว่า ศึกษาธิการอำเภอ ปฏิบัติงานในด้านนี้อยู่ในระดับมากทุกข้อ

3. ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ที่มีประสมการณ์ในการดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอต่างกันพบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่มีประสมการณ์ในการดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอต่างกันมีระดับการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า เกือบทุกด้านที่ศึกษาธิการอำเภอซึ่งมีประสมการณ์ในการดำรงตำแหน่งตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผลการปฏิบัติงานสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอที่มีประสมการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 10 ปี ยกเว้นด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.56$) เท่ากันทั้ง 2 กลุ่ม

4. ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่มีขนาดต่างกันพบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่มีขนาดต่างกันมีผลการปฏิบัติงาน ในฐานะกระทรวงศึกษาธิการและองค์กรกลางทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมแตกต่างกัน กล่าวคือศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผลการปฏิบัติงานสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็ก ทั้งโดยส่วนรวม และรายด้าน

5. ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ ที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษาต่างกันพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ จำแนกเป็นรายเขตการศึกษาพบว่า เขตการศึกษา 2 ผลการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และรายด้านสูงกว่าเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 ตามลำดับ สำหรับเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผลการปฏิบัติงานพบว่า โดยภาพรวมแล้วเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 จะมี

ค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานเท่ากันคือ $\bar{x} = 3.56$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 3 มีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผลการปฏิบัติงาน สูงกว่าศึกษานิเทศก์อำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 4 เกือบทุกด้าน ยกเว้น ด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน และด้านการ ประสานงาน ที่มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานต่ำกว่า แต่เมื่อรวมทุกด้านแล้วจะมี ค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานเท่ากันทั้ง 2 เขต

6. ประมวลผลปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาในการปรับปรุงการ ปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ สรุปได้ดังนี้

6.1 ด้านการจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศ ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดบุคลากร ขาดเครื่องมือในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล และข้อมูลที่หน่วยงาน และสถานศึกษาจัดเก็บไม่ตรงกัน สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหามีได้แก่ การจัดการ บุคลากรตำแหน่งนักวิชาการ ตามกรอบอัตรากำลังที่กำหนดไว้ การจัดเครื่อง คอมพิวเตอร์เพื่อใช้เก็บและประมวลผลข้อมูล และควรปรับปรุงเครื่องมือเก็บรวบรวม ข้อมูลให้ครอบคลุมข้อมูลที่จำเป็น เป็นต้น

6.2 ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ปัญหาและอุปสรรค เช่น ขาดบุคลากรในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ขาดความร่วมมือและประสานงาน ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และขาดข้อมูลในการจัดทำแผน รวมทั้งขาด ระเบียบการปฏิบัติในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระหว่างหน่วยงานทางการศึกษา ที่ชัดเจน สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหามีได้แก่ การจัดอบรมบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความรู้ ความเข้าใจในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา จัดสรรบุคลากรตำแหน่งนักวิชาการ ศึกษาตามกรอบอัตรากำลังที่กำหนดไว้ และควรจัดประสานแผนอย่างจริงจังในทุก ระดับ เป็นต้น

6.3 ด้านการจัดทำงบประมาณ มีปัญหาอุปสรรค เช่น งบประมาณที่ กระทรวง กรมจัดสรรให้ไม่เป็นไปตามแผนงาน/โครงการ และล่าช้ากว่ากำหนด

อำเภอไม่มีส่วนร่วมในการเสนอของบประมาณทำให้งบประมาณที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการของอำเภอ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณของกรม จังหวัด มักจัดสรรให้ตามแผนงาน/โครงการของกรม จังหวัดที่กำหนดไว้ โดยไม่ได้ดูความจำเป็นของหน่วยงานทางการศึกษา สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหานั้น ได้แก่ ควรให้หน่วยงานทางการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอของบประมาณไปยังจังหวัด กรม ตามลำดับ จังหวัด กรม ควรจัดสรรงบประมาณให้ตรงกับแผนงานโครงการที่หน่วยงานทางการศึกษาเสนอไปเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามนโยบายเป็นต้น

6.4 ด้านการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา มีปัญหาอุปสรรค เช่น ขาดบุคลากร ขาดเครื่องมือและงบประมาณ อำนาจในการควบคุมและส่งเสริมไม่ชัดเจน สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ได้แก่ ควรให้การสนับสนุนเครื่องมือและงบประมาณเพิ่ม ควรจัดสรรอัตรากำลังเพิ่มตามกรอบอัตรากำลัง 3 ปีที่กำหนดไว้ และควรมีระเบียบกฎหมายโดยกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน เป็นต้น

6.5 ด้านการติดตามและประเมินผล มีปัญหาอุปสรรค เช่น หน่วยงานทางการศึกษายังไม่ยอมรับบทบาทของศึกษาธิการอำเภอ มีบุคลากรจำกัดและขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ ไม่มีรูปแบบในการตรวจติดตามที่ชัดเจนและขาดความต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา ได้แก่ หน่วยงานทางการศึกษาควรให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการตรวจติดตามผลอย่างจริงจังเพื่อนำผลการตรวจ ติดตาม ประเมินผลมาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น และควรมีระเบียบในการตรวจ ติดตาม ประเมินผลที่ชัดเจนและเหมาะสม เป็นต้น

6.6 ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน มีปัญหาอุปสรรค เช่น ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ขาดบุคลากร บุคลากรที่มีอยู่ขาดความรู้ความเข้าใจ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข เช่น จัดสรรงบประมาณเพิ่ม จัดสรรบุคลากรเพิ่มตามกรอบอัตรากำลัง 3 ปี ที่กำหนดไว้ และจัดสรรวัสดุอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ เป็นต้น

6.7 ด้านการประสานงาน มีปัญหาอุปสรรค เช่น ขาดบุคลากร ขาดยานพาหนะในการออกประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดเครื่องมือในการสื่อสาร สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ได้แก่ จัดสรรบุคลากรเพิ่ม จัดสรรรถยนต์เพื่อเป็นพาหนะในการติดต่อประสานงานให้อำเภอละ 1 คัน และควรจัดสรรเครื่องมือในการสื่อสาร เช่น วิทยุ เป็นต้น

6.8 ด้านการดำเนินงานกิจการพิเศษ ปัญหาอุปสรรค เช่น ขาดงบประมาณในการดำเนินงาน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข ได้แก่ จัดอบรม สัมมนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความรู้ความเข้าใจ จัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับแผนงาน/โครงการพิเศษ และควรกำหนดนโยบายการดำเนินงานให้ชัดเจนและต่อเนื่อง เป็นต้น

อภิปรายผล

ผลการวิจัยการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ ในจังหวัดภาคใต้ครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ตามที่พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอในจังหวัดภาคใต้ ปฏิบัติงานในฐานะกระทรวงศึกษานิเทศก์และองค์กรกลางทางการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมในอำเภอรวมทั้ง 8 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านจะพบว่า ด้านการจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ด้านการจัดทำงบประมาณ ด้านการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา และด้านการสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สวัสดิ์ แก้วสมบูรณ์ (2525 : 144) ที่พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอมีบทบาทต่องานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง อัมพร โภคา (2527 : 93) พบว่า สมรรถภาพในการบริหารงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคใต้ อยู่ในระดับปานกลาง พันทิพา แซ่ตัน (2531 : 80) พบว่า การปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์

อำเภอตามโครงสร้างใหม่ ปี พ.ศ.2527 อยู่ในระดับปานกลาง สมบูรณ์ ขวัญทอง (2532 : บทคัดย่อ) พบว่า การปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียนในภาคใต้อยู่ในระดับปานกลาง และไพโรจน์ เมืองเจริญ (2533 : บทคัดย่อ) พบว่า การวางแผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ในเขตการศึกษา 9 อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

การที่ผลการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติงานทั้ง 5 ด้านดังกล่าวอยู่ในระดับปานกลางนั้น น่าจะมีสาเหตุตั้งที่สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 15) ได้สรุปไว้ว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอส่วนใหญ่ยังมีปัญหาอุปสรรคในด้านการจัดทำข้อมูลและสารสนเทศ ซึ่งการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการวางแผนไม่เป็นระบบไม่เป็นปัจจุบัน และต่อเนื่อง ไม่สอดคล้องกับหน่วยงานทางการศึกษา ขาดการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหา การจัดทำดัชนีและแปลผลไม่เป็นระบบ การวางแผนการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาในระดับอำเภอยังไม่สอดคล้องและสนองนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ บุคลากรที่มีอยู่ด้อยคุณภาพ ขาดทรัพยากรสนับสนุนทั้งด้านกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน สอดคล้องกับ บุญสิทธิ์ สหสังข์ (2529 : 83) ที่ได้ศึกษาปัญหาการวางแผน คือการขาดบุคลากร และข้อมูลการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรม และสอดคล้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ (2529 : 9) เสนอไว้ว่ากระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงโครงสร้างใหม่ของสำนักงานศึกษาธิการอำเภอในการนี้จะต้องมีอัตราบุคลากร วัสดุ งบประมาณเพิ่มมากขึ้น หากได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง ย่อมเชื่อได้ว่าศึกษาธิการอำเภอจะสามารถปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอยู่ในระดับมากกว่าที่ปฏิบัติอยู่ขณะนี้

ส่วนที่พบว่า ศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ปฏิบัติงานในด้านการติดตามประเมินผล ด้านการประสานงาน และด้านการดำเนินงานด้านกิจการพิเศษอยู่ในระดับมากนั้น อาจเนื่องมาจากบทบาทอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการอำเภอในด้านดังกล่าวมีความชัดเจนมากกว่าด้านอื่น ประกอบกับบุคลิกภาพของศึกษาธิการ

อำเภอเกี่ยวกับหลักมนุษยสัมพันธ์ส่วนตัว และการปฏิบัติงานในด้านดังกล่าวต้องทำร่วมกันกับ 6 กระทรวงหลักในพื้นที่ จึงทำให้ผลการปฏิบัติงานในด้านดังกล่าวอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะมีปัจจัยที่เอื้ออำนวยในการปฏิบัติงานสูงกว่าด้านอื่น ๆ

2. ตามที่ผลการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 10 ปี กับศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอกลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศึกษานิเทศก์อำเภอกลุ่มที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมบูรณ์ ขวัญทอง (2532 : 93) ที่ศึกษาบทบาทของศึกษานิเทศก์อำเภอเกี่ยวกับงานการศึกษาของโรงเรียนในภาคใต้ พบว่า ระดับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่างกัน มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จำรูญ พรหมสุวรรณ (2533 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความพึงพอใจในการทำงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในภาคใต้ พบว่า กลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีความพึงพอใจสูงกว่ากลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ผ่านศึก แก้วย่อง (2531 : 131) ไพรี วิมล (2524 : บทคัดย่อ) และไพโรจน์ เมืองเจริญ (2534 : บทคัดย่อ) ต่างก็แบ่งกลุ่มศึกษานิเทศก์อำเภอออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 10 ปี และกลุ่มที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เช่นเดียวกัน และผลการวิจัยพบว่า ระดับการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอมีความแตกต่างกัน

ทั้งนี้ น่าจะสืบสาเหตุตั้งที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์ (2526 : 2) ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของผู้จะดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอไว้ว่า จะต้องมีความรู้และประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ หรือเป็นข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์ ซึ่งดำรงตำแหน่งในระดับ 4 มาแล้วไม่น้อยกว่า

2 ปี วิจิตร ารุคบางกูร (2523 : 79-80) กล่าวว่า ความรู้และประสบการณ์ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถคาดการณ์ มองเห็นปัญหาและมองเห็นแนวทางที่จะดำเนินงานได้อย่างตลอด และโสฬส สิงห์ขวา (2527 : 19) สรุปว่า ประสบการณ์ในการบริหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้บริหาร ผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากจะสามารถคาดการณ์ได้ถูกต้อง และใช้ประสบการณ์หาวิธีแก้ปัญหาในการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าผู้บริหารที่มีประสบการณ์ในการบริหารน้อยกว่า สอดคล้องกับแนวความคิดของ สุนีย์ ธีรดากร (2526 : 235) กล่าวว่า ประสบการณ์ในการทำงาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการวิจัยเพราะแต่ละบุคคลย่อมมีประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นความสนใจของคนก็จะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุและประสบการณ์ ดังนั้น ประสบการณ์ในการบริหารเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งเป็นผู้บริหารการศึกษา ศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งมาก จะสามารถคาดการณ์ได้อย่างถูกต้องและใช้ประสบการณ์หาวิธีแก้ปัญหาในการบริหารงานได้ดีกว่าศึกษานิเทศก์อำเภอที่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งน้อย

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ถ้าหากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์ได้พิจารณาประสบการณ์ที่จะเตรียมเข้าสู่ตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ โดยเฉพาะผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอ กล่าวคือ ผู้ช่วยศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์มาก่อน เมื่อได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งศึกษานิเทศก์อำเภอ ควรที่จะจัดให้มีการฝึกอบรมเข้มก่อนเข้ารับตำแหน่ง เพื่อให้ศึกษานิเทศก์อำเภอปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่ง พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 45-48) สนับสนุนว่า ประสบการณ์มีความสำคัญมากในการเป็นผู้บริหาร การได้ผ่านงานต่าง ๆ ในโรงเรียนหรือสำนักงาน โดยรู้หลักวิชาย่อมเป็นเครื่องประกันได้ว่าจะปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าไปในทางที่ดีได้

3. ตามที่พบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่มีขนาดแตกต่างกัน กล่าวคือ ศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็กทุกด้าน

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สกส เทียนคำ (2531 : บทคัดย่อ) พบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอที่มีขนาดต่างกัน มีความแตกต่างกัน และวีระ เสรีวัฒนกุล (2535 : บทคัดย่อ) พบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอต่างกันมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกัน

ที่ปรากฏผลการวิจัยเช่นนี้ น่าจะมีสาเหตุตั้งที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2533 : 20) กล่าวว่า สำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็กยังขาดทรัพยากรสนับสนุนทั้งในด้านกำลังคน งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกำลังคน สำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็กจะมีปัญหามากที่สุด กล่าวคือ ขาดบุคลากรในการปฏิบัติงานและบุคลากรที่มีอยู่ยังด้อยคุณภาพ จึงอาจจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้สำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็กมีระดับการปฏิบัติงานต่ำกว่าสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดใหญ่ ซึ่งมีปัจจัยการบริหารที่พร้อมกว่า

จึงน่าจะเป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอมากยิ่งขึ้น ถ้าหากสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการจัดสรรบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งนักวิชาการศึกษาให้ครอบคลุมรอบอัตรากำลังที่กำหนดไว้ และพัฒนาบุคลากรที่มีอยู่ให้มีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และดำเนินการติดตามผลและประเมินผลการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภออย่างต่อเนื่อง

4. ตามที่พบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษาต่างกันมีผลการปฏิบัติงานต่างกัน กล่าวคือ ศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการ

ศึกษา 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.71$) สูงกว่าศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 ทุกด้าน และผลการวิจัยพบอีกว่าค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานของกลุ่มศึกษาธิการอำเภอในเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x} = 3.56$) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมทุกด้าน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 3 มีค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ผลการปฏิบัติงานสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานในเขตการศึกษา 4 เกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านการติดตามผลและประเมินผลด้านการสนับสนุนการดำเนินงานและด้านการประสานงาน มีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานต่ำกว่าศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 4 แต่เมื่อนำค่าเฉลี่ยทุกด้านรวมกันแล้วจะมีค่าเฉลี่ยระดับการปฏิบัติงานเท่ากันทั้ง 2 เขตการศึกษา

การที่ผลการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 2 มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 3.71$) ซึ่งสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 ($\bar{x} = 3.56$) นั้น อาจเนื่องมาจากเหตุผลดังต่อไปนี้

1. ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่งถือว่าประชากรกลุ่มนี้นับถือศาสนาอย่างเคร่งครัดและให้ความเชื่อถือต่อผู้นำศาสนาเป็นอย่างดี ประกอบกับยังอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มอยู่ในอันดับสูง
2. มีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีเขตพื้นที่รับผิดชอบจังหวัดชายแดนภาคใต้ 4 จังหวัดคือ สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
3. เป็นที่ตั้งสำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบในการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม ในเขตท้องที่
- 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นเขตการศึกษาขนาดเล็ก จึงสามารถบริหารงานได้ทั่วถึง (อรัญ ก้าวพานิช, 2535 : 137)
4. เป็นที่ตั้งของพระราชตำหนักทักษิณราชนิเวศ ที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีโครงการพระราชดำริในการพัฒนาในเขตการศึกษานี้มากมาย

จากปัจจัยดังกล่าวทำให้ส่งผลถึงการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอ
ในเขตการศึกษา 2 สูงกว่าผลการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์อำเภอในเขตการ
ศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4

ส่วนที่พบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอที่อยู่ในเขตการศึกษา 3 และเขตการ
ศึกษา 4 มีค่าเฉลี่ยเท่ากันนั้น ก็อาจเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวไม่มีปัจจัยเอื้ออำนวย
เท่ากับในเขตการศึกษา 2 ประกอบด้วย พื้นที่ในการดำเนินงานกว้างกว่าทำใน
การปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่า ทั้ง ๆ ที่ปฏิบัติงานตามแนวทางที่สำนักงาน
ปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์ได้กำหนดไว้เหมือนกันก็ตาม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์อำเภอในจังหวัดภาคใต้ ปฏิบัติงาน
ในด้านการติดตามและประเมินผล ด้านการประสานงาน และด้านการดำเนินงาน
กิจการพิเศษ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศ ด้าน
การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ด้านการจัดทำงบประมาณ ด้านการควบคุมและ
ส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา ด้านการสนับสนุนการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง
นั้น สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษานิเทศก์ สำนักงานศึกษานิเทศก์เขต เขตการศึกษา
สำนักงานศึกษานิเทศก์จังหวัด และสำนักงานศึกษานิเทศก์อำเภอ รวมทั้งคณะกรรมการ
การศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดและอำเภอ ควรหาแนวทาง
สนับสนุน และส่งเสริมให้ศึกษานิเทศก์อำเภอในฐานะผู้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้
ปฏิบัติงานตามบทบาท อำนาจหน้าที่ให้อยู่ในระดับมากหรือมากที่สุด โดยเท่าเทียม
กันทุกด้าน ทั้งนี้อาจจะกำหนดแนวทางให้ชัดเจนลงไป เช่น ในด้านข้อมูลและ
ระบบสารสนเทศ ก็ควรจะกำหนดว่าให้เก็บข้อมูลในเรื่องใดบ้าง มีการจัดอบรม

บุคลากรในการจัดทำข้อมูลและระบบสารสนเทศ ควรเน้นให้ทุกหน่วยงานเห็น ความสำคัญของข้อมูลและสารสนเทศ และนำข้อมูลไปใช้ประกอบการตัดสินใจ วางแผนงาน โครงการต่าง ๆ อย่างจริงจัง ส่วนงานในด้านการวางแผนพัฒนา การศึกษา ก็ควรที่จะให้ทุกหน่วยงานใช้แผนในการดำเนินงานทุกเรื่องโดยให้ทุก หน่วยงานร่วมกันวางแผนอย่างจริงจัง อบรมบุคลากรด้านการวางแผนเพื่อให้ สามารถจัดการวางแผนได้ตามกระบวนการวางแผน รวมทั้งให้มีการประสานแผน กันก่อนดำเนินงานในส่วนที่รับผิดชอบ สำหรับด้านการจัดหางบประมาณนั้น ควรให้ หน่วยงานระดับล่างได้เสนอความจำเป็นและความต้องการเสนอของงบประมาณ ไปยังหน่วยเหนือพิจารณาอนุมัติ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของ ปัญหาในพื้นที่ระดับอำเภอ

งานในด้านการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานก็ควรที่จะกำหนดบทบาท ให้ชัดเจน สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น งานด้านการติดตามและประเมินผลก็เช่น เดียวกัน ควรกำหนดแนวทางไว้ให้ชัดเจนทั้งในด้านเครื่องมือการติดตามผลและ ระบบการรายงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับงานด้าน การสนับสนุนการดำเนินงานก็ควรที่จะจัดสรรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นให้ เพียงพอเพื่อให้สามารถบริการแก่หน่วยงานและสถานศึกษาได้อย่างสะดวกและ ตรงตามความต้องการ ส่วนงานด้านการประสานงานนั้น ก็ควรที่จะจัดสรรวิทยุ สื่อสาร และยานพาหนะซึ่งได้แก่ รถยนต์ให้กับสำนักงานศึกษาธิการอำเภอทุกแห่ง ด้วย และงานด้านกิจการพิเศษนั้นก็ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง จริงจังในการระดมสรรพกำลังเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 จากการวิจัยพบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่มีประสบการณ์ในการ ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงาน สูงกว่าศึกษาธิการอำเภอที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปีนั้น สำนักงานปลัดกระทรวง ควรที่จะจัดฝึกอบรมบุคคลก่อนที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งศึกษาธิการอำเภอ รวมทั้ง ควรจะจัดอบรมศึกษาธิการอำเภอและบุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการเป็นประจำ ทุกปีอย่างต่อเนื่อง

1.3 ตามผลการวิจัยที่พบว่า ศึกษาธิการอำเภอกลุ่มที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดใหญ่ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในสำนักงานศึกษาธิการอำเภอขนาดเล็กนั้น ผู้บริหารระดับสูงควรที่จะสนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์เพิ่มขึ้น

1.4 ตามผลการวิจัยที่พบว่า ศึกษาธิการอำเภอที่ปฏิบัติงานอยู่ในเขตการศึกษา 2 มีค่าเฉลี่ยผลการปฏิบัติงานสูงกว่า เขตการศึกษา 3 และเขตการศึกษา 4 นั้น ผู้บริหารตั้งแต่ระดับชาติ ระดับเขต ระดับจังหวัด และอำเภอควรที่จะให้ความสนใจ โดยเพิ่มการนิเทศติดตามผล ส่งเสริมขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในสำนักงานศึกษาธิการอำเภออย่างต่อเนื่องทั้งในด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน สวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อความจำเป็นในแต่ละพื้นที่

1.5 ตามที่พบว่า ประมวลผลปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอ ที่มีแนวโน้มสำคัญอันดับแรกคือ ปัญหาการขาดบุคลากร และบุคลากรที่มีอยู่ขาดความรู้และทักษะในการดำเนินงาน ปัญหาด้านการงบประมาณไม่เพียงพอ ขาดวัสดุอุปกรณ์ และบทบาทอำนาจหน้าที่ไม่ชัดเจน เนื่องจากมีขอบข่ายกว้างเกินไป ข้อเสนอแนะคือศึกษาธิการอำเภอควรที่จะวิเคราะห์บทบาทอำนาจหน้าที่จากพระราชกฤษฎีกาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ให้ชัดเจนเพื่อจะได้นำไปปรับบทบาทให้ถูกต้องอย่างทันเหตุการณ์ นอกจากนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการควรที่จะหาแนวทางเกี่ยวกับการจัดสรรบุคลากรให้เพียงพอ รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพิ่มให้แก่สำนักงานศึกษาธิการอำเภอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้อยู่ในระดับสูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การวิจัยการปฏิบัติงานของศึกษาธิการอำเภอในจังหวัดภาคใต้ ได้มีการศึกษาอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

2.1 น่าจะมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเป็นองค์กรกลางในการจัดทำ
แผนพัฒนาการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระดับอำเภอ

2.2 น่าจะวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการควบคุมและส่งเสริมมาตรฐานการ
ศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมระดับอำเภอ

2.3 น่าจะวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานด้านกิจการพิเศษของ
ศึกษาราชการอำเภอในภาคใต้